

Exam. Code : 103203

Subject Code : 1114

B.A./B.Sc. 3rd Semester

MUSIC (Vocal)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—50

Note :— Attempt any FIVE questions. Q. No. 1 is compulsory.

All questions carry equal marks.

1. Answer the following :

(i) Composer of Raga Miyan Ki Todi was :

- (a) Ramdas (b) Baiju Babra
(c) Tansen (d) Bakshu

(ii) Tansen was the deciple of :

- (a) Haridas (b) Nawab Ali
(c) Kabir (d) Ashik Ali

(iii) Bol Bant is the part of :

- (a) Dhrupad (b) Thumri
(c) Gazal (d) Bhajan

(iv) The Samadhi of Saint Haridas is at :

- (a) Nidhiban Vrindaban
(b) Gwalior
(c) Delhi
(d) Mathura

(v) The Thaata of Bhimplasi is :

- (a) Kafi (b) Bhairavi
(c) Khamaj (d) Asawari

(vi) The Matra's of Sooltaal is :

- (a) 4 (b) 6
(c) 10 (d) 12

(vii) The Matra's of Ektaal is :

- (a) 4 (b) 6
(c) 10 (d) 12

(viii) Number of Beats of Sooltaal same as :

- (a) Chautaal (b) Jhaptaal
(c) Teevra (d) Dhamar

(ix) Dhamar Gayan is about _____ Gayan.

- (a) Thumri (b) Bhajan
(c) Khayal (d) Hori

(x) Gharana of Pt. Bhimsen Joshi is :

- (a) Patiala (b) Jaipur
(c) Kirana (d) Rampur 10

2. Describe historical development of Indian music during 14th to 17th Century in detail. 10

3. Define Alap, Bol Alap and Upaj in detail. 10

4. Write full description of Tanpura in detail. 10

5. Describe the Vanis of Dhrupad in detail. 10
6. Describe the varieties of Tanas in detail. 10
7. Write the full description of Raga Des by showing four Alaps. 10
8. Write the contribution of Ustad Bade Gulam Ali Khan in the field of Hindustani Music. 10

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

1. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਉ :
- (i) ਰਾਗ ਮੀਆਂ ਦੀ ਤੋੜੀ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸਨ :
- (ੳ) ਰਾਮਦਾਸ (ਅ) ਬੈਜੂ ਬਾਬਰਾ
(ੲ) ਤਾਨਸੇਨ (ਸ) ਬਕਸ਼ੂ
- (ii) ਤਾਨਸੇਨ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਸਨ :
- (ੳ) ਹਰੀਦਾਸ (ਅ) ਨਵਾਬ ਅਲੀ
(ੲ) ਕਬੀਰ (ਸ) ਆਸ਼ਿਕ ਅਲੀ
- (iii) ਬੋਲ ਬੈਂਟ ਇਸਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ :
- (ੳ) ਧਰੁਪਦ (ਅ) ਠੁਮਰੀ
(ੲ) ਗਜ਼ਲ (ਸ) ਭਜਨ

- (iv) ਸੰਤ ਹਰੀਦਾਸ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਇਥੇ ਹੈ :
- (ੳ) ਨਿਧੀਬੰਨ ਵਰਿੰਦਾਬਨ
(ਅ) ਗਵਾਲੀਅਰ
(ੲ) ਦਿੱਲੀ
(ਸ) ਮਥੁਰਾ

- (v) ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਦਾ ਥਾਟ ਹੈ :
- (ੳ) ਕਾਫੀ (ਅ) ਭੈਰਵੀ
(ੲ) ਖਮਜ (ਸ) ਆਸਾਵਰੀ

- (vi) ਸੂਲਤਾਲ ਦੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹਨ :
- (ੳ) 4 (ਅ) 6
(ੲ) 10 (ਸ) 12

- (vii) ਇੱਕ ਤਾਲ ਦੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹਨ :
- (ੳ) 4 (ਅ) 6
(ੲ) 10 (ਸ) 12

- (viii) ਸੂਲਤਾਲ ਦੇ ਸੂਰਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਇਸਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ :
- (ੳ) ਚੌਤਾਲ (ਅ) ਝਪਤਾਲ
(ੲ) ਤੀਵਰਾ (ਸ) ਧਮਰ

- (ix) ਧਮਰ ਗਾਇਨ _____ ਦਾ ਗਾਇਨ ਹੈ :
- (ੳ) ਠੁਮਰੀ (ਅ) ਭਜਨ
(ੲ) ਖਿਆਲ (ਸ) ਹੋਰੀ

- (x) ਪੰਡਿਤ ਭੀਮਸੇਨ ਜੋਸ਼ੀ ਦਾ ਘਰਾਣਾ ਹੈ :
- (ੳ) ਪਟਿਆਲਾ (ਅ) ਜੈਪੁਰ
(ੲ) ਕਿਰਾਨਾ (ਸ) ਰਾਮਪੁਰ

10

2. 14वीं ਤੋਂ 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 10
3. ਅਲਾਪ, ਬੋਲ ਅਲਾਪ ਅਤੇ ਉਪਜ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। 10
4. ਤਾਨਪੁਰਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਰਵਾ ਲਿਖੋ। 10
5. ਧਰੁਪਦ ਦੀਆਂ ਵਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 10
6. ਤਾਨ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 10
7. ਚਾਰ ਅਲਾਪ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਰਾਗ ਦੇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਲਿਖੋ। 10
8. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਸਤਾਦ ਬੜੇ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਲਿਖੋ। 10

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੋਈ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਖਿਆ 1 अनिवार्य है। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

1. निम्नलिखित का उत्तर दें :—
  - (i) राग मियाँ की तोड़ी के संगीतकार थे :

(क) रामदास	(ख) बैजू बाबरा
(ग) तानसेन	(घ) बकशु
  - (ii) तानसेन इनके शिष्य थे :

(क) हरिदास	(ख) नवाब अली
(ग) कबीर	(घ) अशिक अली

- (iii) बोल बँट इसका हिस्सा है :

(क) धुपद	(ख) ठुमरी
(ग) गज़ल	(घ) भजन
- (iv) संत हरिदास की समाधि यहाँ है :

(क) निधिबन वृंदावन	(ख) ग्वालियर
(ग) दिल्ली	(घ) मथुरा
- (v) भीमप्लासी का थाट है :

(क) काफी	(ख) भैरवी
(ग) खमज	(घ) असावरी
- (vi) सुलताल की मात्राएं हैं :

(क) 4	(ख) 6
(ग) 10	(घ) 12
- (vii) एकताल की मात्राएं हैं :

(क) 4	(ख) 6
(ग) 10	(घ) 12
- (viii) सुलताल के स्वरों की संख्या इसके समान हैं :

(क) चौताल	(ख) झपताल
(ग) तीत्रा	(घ) धमर

(ix) धमार गायन _____ का गायन है।

(क) ठुमरी (ख) भजन

(ग) ख्याल (घ) होरी

(x) पंडित भीमसेन जोशी का घराना है :

(क) पटियाला (ख) जयपुर

(ग) किराना (घ) रामपुर 10

2. 14वीं से 17वीं शताब्दी के दौरान भारतीय संगीत के ऐतिहासिक विकास का विस्तार से वर्णन करें। 10

3. आलाप, बोल आलाप तथा उपज को विस्तारपूर्वक परिभाषित करें। 10

4. तानपुरा का पूरा विवरण विस्तारपूर्वक लिखें। 10

5. ध्रुपद की बाणियों का विस्तारपूर्वक वर्णन करें। 10

6. तान की किस्मों का विस्तारपूर्वक वर्णन करें। 10

7. चार आलाप दर्शाकर राग देस का पूरा विवरण लिखें। 10

8. हिन्दुस्तानी संगीत के क्षेत्र में उस्ताद बड़े गुलाम अली खान का योगदान लिखें। 10